

3^η Ομάδα Εργασίας

Συντονιστές: Ζαφείρης Ανδρέας, Φύτρος Πέτρος

Μέλη:

Γεωργιάδης Θωμάς

Δεληγιάννη Γιώτα

Δρουντσίνας Δημήτρης

Κάτσικας Χρήστος

Μακρυγιάννης Παναγιώτης

Μαυρέλης Μάκης

Μποφιλάτος Σταύρος

Σπυράλατος Γιάννης

Στράνη Ανδριανή

Τέντες Παντελής

Τεμπέλη Γιωργία

Τουλιάτος Σπύρος

Η βαθμίδα του Λυκείου και η επιλεκτική λειτουργία στην ελληνική εκπαίδευση

Το νέο θεσμικό πλαίσιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ
2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΓΥΜΝΑΣΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
3. ΤΟ ΝΕΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ: ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

Η οικονομική κρίση που πλήττει με πρωτοφανή βιαιότητα το λαό και τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια όξυνε απότομα όλες τις αντιθέσεις της κοινωνίας και οδήγησε σε βαθιά κρίση, συνολικά, το καθεστώς της πρόσδεσης με την Ε.Ε. και τους ιμπεριαλιστικούς μηχανισμούς. Η κυβέρνηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΔΝΤ έχουν εξαπολύσει σφοδρή επίθεση ενάντια στους εργαζόμενους, τους εκπαιδευτικούς και την κοινωνία προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα του κεφαλαίου, για το ξεπέρασμα της καπιταλιστικής κρίσης προς όφελός του. Έτσι, η κυβέρνηση προχωρά άμεσα σε απολύσεις, στη διάλυση του δημόσιου σχολείου και όλων των δημόσιων οργανισμών, στο ξεπούλημα των δημόσιων αγαθών (νερό, ενέργεια, ενημέρωση, φυσικοί πόροι κ.λπ.) χάριν του επιχειρηματικού κέρδους. Συλλογικές συμβάσεις εργασίας, μισθοί, συντάξεις, τα δικαιώματα για αξιοπρεπή εργασία και διαβίωση βρίσκονται στην κλίνη του μνημονιακού Προκρούστη.

Η κυβέρνηση και η ηγεσία του υπουργείου Παιδείας έχουν βάλει σε εφαρμογή το σχέδιο για την αποδόμηση του δημόσιου σχολείου και την ιδιωτικοποίηση λειτουργιών του. Τα σχέδιά τους, σύμφωνα και με τις οδηγίες των διεθνών οργανισμών (Ε.Ε., ΔΝΤ, ΟΟΣΑ), θέλουν το σχολείο φθινό, ευέλικτο, ακόμα πιο ταξικό, υποταγμένο στην ελεύθερη αγορά. Με το νέο Λύκειο εντείνονται ακόμα περισσότερο τα ταξικά φίλτρα, εξατομικεύεται η «αποτυχία», και εξωθούνται βίαια τα παιδιά των φτωχών στη σύγχρονη εργασιακή γαλέρα της «μαθητείας», της φτηνής, ανασφάλιστης, ελαστικής και χωρίς δικαιώματα εργασίας (βλ. Προτάσεις για την εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα. Έκθεση ΟΟΣΑ 2011).

Ταυτόχρονα, με την προώθηση του νομοθετικού πλέγματος για την αξιολόγηση (ΑΕΕ) επιχειρείται η ταξική **κατηγοριοποίηση των σχολείων** και η δημιουργία ενός σκληρού αυταρχικού εργασιακού τοπίου στην εκπαίδευση. Θέλουν το δάσκαλο σκυφτό, υποταγμένο, αποκλειστικά υπεύθυνο για το κατόντημα του Δημόσιου Σχολείου, καταδικασμένο σε φτώχεια διαρκείας και με την απειλή της απόλυσης να στέκει σαν δαμόκλειος σπάθη πάνω από το λαιμό του. Το **σχέδιό τους είναι εφιαλτικό!** Στο «νέο» σχολείο δεν έχουν θέση τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων. **Πρόκειται για διπλή έξωση, μαθητών και εκπαιδευτικών** (Έκθεση ΟΟΣΑ, σ.σ. 3, 5, 36, 65, 74).

Οι οβιδιακές αλλαγές στο χώρο της δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσιο - Γενικό Λύκειο – ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ) που επιχειρεί το Υπουργείο Παιδείας έχουν ως κύριο στόχο την οργανωτική αναδιάρθρωση της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης, την ανακατανομή του μαθητικού πληθυσμού και τη στροφή από την εκπαίδευση στην κατάρτιση. Επιλέγεται ένα εξεταστικοκεντρικό Λύκειο για λίγους, ένα Τεχνικό Λύκειο με εφαρμογή του θεσμού της μαθητείας και Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης και μεταγυμνασιακές σχολές κατάρτισης (ΙΕΚ), που θα στοχεύουν προοπτικά να απορροφήσουν ένα μέρος του μαθητικού πληθυσμού μετά το τέλος της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το νήμα που διαπερνά τις νέες ρυθμίσεις στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση είναι η έμφαση στις εξεταστικές δοκιμασίες στο Γενικό Λύκειο και το στένεμα των διόδων, η μαθητεία στο Τεχνικό Λύκειο, η απλήρωτη εργασία μέσα από μορφές «πρακτικής άσκησης» και η εναλλαγή από την απασχόληση στην ανεργία μέσα από τα λεγόμενα προγράμματα «απασχόλησης ορισμένου χρόνου», τα οποία ουσιαστικά και τυπικά προσφέρουν δωρεάν εργατικό δυναμικό στους εργοδότες.

Η δημόσια εκπαίδευση δεν μπαίνει απλά στην κλίνη του μνημονιακού Προκρούστη. Θα αλλάξει ριζικά ο χαρακτήρας και η μορφή του υπάρχοντος, ήδη απαξιωμένου σχολείου. Διαμορφώνουν ένα εξεταστικοκεντρικό Λύκειο για λίγους, ένα σχολείο πιο

ανταγωνιστικό, πιο επιλεκτικό και ελπίστικο, με τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες να οξύνονται, με ολέθριες συνέπειες για τα παιδιά των λαϊκών τάξεων και στρωμάτων και των απομακρυσμένων περιοχών της χώρας. Και ένα Τεχνικό Λύκειο με καθολική εφαρμογή του θεσμού της μαθητείας και «απλήρωτης» εργασίας, με «εκπαίδευση» προσαρμοζόμενη στις κάθε φορά ανάγκες του κεφαλαίου. Παράλληλα, οι αντιδραστικές στοχεύσεις των νέων ρυθμίσεων ξεδιπλώνονται με την αναβάθμιση της μη τυπικής εκπαίδευσης, πρώτα και κύρια με τις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ), που θα παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση σε απόφοιτους γυμνασίου. Στις ΣΕΚ το πρόγραμμα των δύο πρώτων τάξεων θα περιλαμβάνει κατά βάση μαθήματα ειδικότητας, για να ακολουθήσει τάξη μαθητείας, δηλαδή φτηνής εργασίας, όπως στα Τεχνικά Λύκεια, ενώ φυσικά δεν προβλέπεται πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι ΣΕΚ προορίζονται ουσιαστικά να γίνουν ο βασικός χώρος υποδοχής μιας μαθητικής νεολαίας που δε θα αντέχει το κόστος και την εντατικοποίηση του Γενικού και του Επαγγελματικού Λυκείου, για μια αμφίβολη επιτυχία σε σχολές που κατά βάση οδηγούν στην ανεργία, αν δεν έχεις τις προσβάσεις και τις γνωριμίες με τις οποίες συνήθως εφοδιάζει η άρχουσα τάξη τα παιδιά της. Μαζί με τις ΣΕΚ το τοπίο συμπληρώνουν τα γνωστά ΙΕΚ, τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (τα ως τώρα ΚΕΚ), αλλά και τα Κολέγια. Οι σχολάρχες των ΙΕΚ θα μπορούν να ιδρύουν και ΣΕΚ (νόμος 4186/ 17/09/2013).

Επιδίωξη είναι ένα εργατικό δυναμικό που θα γνωρίζει από την υποχρεωτική εννιάχρονη εκπαίδευση τα λεγόμενα «βασικά» (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική), ενισχυμένα με στοιχειώδεις γνώσεις πληροφορικής και αγγλικών. Σε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2012) με τίτλο «Ανασχεδιασμός εκπαίδευσης – επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικά-οικονομικά αποτελέσματα» περιγράφεται η ανάγκη για ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης, της μαθητείας, των εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων για προγράμματα σπουδών κ.λπ. Στην έκθεση της ΕΕ για την Ελλάδα (Ιούλιος 2013) υπάρχει η απαίτηση για επέκταση των υπηρεσιών μαθητείας και επαγγελματικής κατάρτισης και σύνδεσή τους με τους εργοδότες, σύμφωνα με τη συνδιάσκεψη της Ε.Ε. (Μπριζ, 12/2010, σχετικά με την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, σύνδεση της «μαθητείας» με τις επιχειρήσεις).

Οι στοχεύσεις αυτές για ένα σχολείο υποταγμένο στην αγορά πλήττουν όχι μόνο τα μορφωτικά και εργασιακά δικαιώματα των νέων, αλλά και των εκπαιδευτικών. Ειδικότητες απαξιώνονται και «περισσεύουν» ή δεν χωράνε παρά μόνο στα ΙΕΚ, ενώ υπάρχει ο προσανατολισμός σε ελαστικές εργασιακές σχέσεις, που μειώνουν το μισθολογικό κόστος και επιτρέπουν το ρόλο του εκπαιδευτικού-πασπαρτού, που διδάσκει λίγο απ' όλα σε ένα σχολείο που δε δίνει μεγάλο βάρος στη γνώση. Οι διαθεσιμότητες και οι άλλοι μηχανισμοί (π.χ. αύξηση ωραρίου) δημιουργούν «πλεονάσματα» και οδηγούν στην απόλυση εκπαιδευτικών και τη μεταφορά ειδικοτήτων και μαθημάτων στα ιδιωτικά ΙΕΚ. Παράλληλα, η περίφημη αξιολόγηση καλείται να παίξει καθοριστικό ρόλο στην εμπέδωση κλίματος υποταγής στις επιδιώξεις του ΥΠΑΙΘ και απαξίωσης των εκπαιδευτικών ως ανάξιων και άρα υποψήφιων προς απόλυση.

Στην εποχή της ανασφάλειας, της συντριβής της μόνιμης εργασίας και των ελαστικών σχέσεων εργασίας, η γενική εκπαίδευση ισοπεδώνεται και αποθεώνονται οι αποσπασματικές «δεξιότητες»: ο χειρισμός πληροφοριών αντί της κριτικής σκέψης και ο κατακερματισμός της γνώσης αντί της γενικής παιδείας. Οικοδομούν ένα σχολείο που θα παράγει εργατικό δυναμικό φτηνό, χωρίς δικαιώματα, αλλά καταρτισμένο με εκείνες τις χρηστικές δεξιότητες που απαιτούν η αγορά και το κεφάλαιο. Η εφαρμογή μέτρων όπως περικοπές δαπανών, μαζικές καταργήσεις σχολείων, μείωση εκπαιδευτικού προσωπικού, μηδενικοί διορισμοί, αύξηση ωραρίου, αναμόρφωση και διαφοροποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων, υποβάθμιση βασικών μαθημάτων και προσανατολισμός σε δεξιότητες, θα εντείνουν σύγχρονα φαινόμενα αναλφαβητισμού και ημιμάθειας.

Είναι σαφές ότι η εκπαίδευση ή θα στοχεύει στη διατήρηση της κοινωνίας των Μνημονίων ή στην ανατροπή της. Η εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης, πέρα από επιμέρους στόχους, επιδιώκει να πληρώσει ο κόσμος της εργασίας το κόστος της καπιταλιστικής κρίσης. Η ανατροπή αυτής της κυβερνητικής πολιτικής στην εκπαίδευση προϋποθέτει ρήξη με τη νεοφιλελεύθερη πολιτική της Ε.Ε, του ΔΝΤ, του ΟΟΣΑ και των ιμπεριαλιστικών μηχανισμών. Απαιτεί επίσης ένα διεκδικητικό πλαίσιο που αντιμετωπίζει την εκπαίδευση από τη σκοπιά της ανατροπής της κοινωνικής βαρβαρότητας και της ικανοποίησης των αναγκών του κόσμου της εργασίας. Σημαίνει καταρχάς διεκδίκηση στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Πρώτα από όλα ενάντια σε κάθε οικονομικό εμπόδιο που δεν επιτρέπει τη λειτουργία ενός σχολείου σε κάθε πόλη, χωριό και γειτονιά. Ενάντια στους βαθιά ταξικούς φραγμούς των ενδοσχολικών εξετάσεων που αποκλείουν τα παιδιά. Ενάντια σε κάθε οικονομικό καταναγκασμό και την ανυπαρξία υποστηρικτικών δομών, ενάντια σε κάθε ρατσιστική προκατάληψη. Η πρόσβαση όμως αφορά και το περιεχόμενο της παρεχόμενης γνώσης: γνώση με στέρεα βάση γενικής παιδείας, που επιτρέπει την αφαιρετική σκέψη και τη γενίκευση και δεν εγκλωβίζεται στην τυποποίηση της παπαγαλίας των εξετάσεων, στη χρησιμοθηρία των αποσπασματικών γνώσεων, στις δεξιότητες και τις καταρτίσεις

μιας χρήσης. Αφορά μία εκπαίδευση που θα διαπλάθει ανθρώπους με συλλογική κοινωνική συνείδηση, δημοκρατικό ήθος και αλληλεγγύη, δυνατότητα να γνωρίσουν τον κόσμο γύρω τους και τον αλλάξουν.

Ο χαρακτήρας ενός τέτοιου σχολείου δεν μπορεί παρά να είναι δημόσιος και δωρεάν. Όχι μόνο γιατί ο ιδιωτικός τομέας έχει αποτύχει ιστορικά στην εκπαίδευση και, διόλου τυχαία, αναζητά κύρος στην προβολή του «κρατικά αναγνωρισμένου πτυχίου». Αλλά κυρίως γιατί η εκπαίδευση είναι δικαίωμα και κοινωνικό αγαθό και φυσικά ως τέτοιο δεν μπορεί παρά να παρέχεται δωρεάν. Η εκπαίδευση επίσης αναπνέει και δημιουργεί μόνο σε συνθήκες ελευθερίας και δημοκρατίας. Όταν στο σχολείο περιορίζεται η παιδαγωγική και συνδικαλιστική ελευθερία, χάνεται κάθε δημιουργική και απελευθερωτική δυνατότητα και ακυρώνεται. Σε αυτό το σχολείο αντιστοιχούν εκπαιδευτικοί με μόνιμη και σταθερή εργασία, αξιοπρεπείς αποδοχές και ασφάλιση, χωρίς την αξιολόγηση - χειραγώγηση, τη μισθολογική καθήλωση και την εργασιακή ανασφάλεια. Ένα τέτοιο πλαίσιο συμπυκνώνει το αίτημα για ένα Ενιαίο Δωδεκάχρονο Σχολείο, με ολόπλευρη γνώση για όλα τα παιδιά, για να μην υπάρχει νέος και νέα στα 18 χωρίς απολυτήριο λυκείου.

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗ ΜΕΤΑΓΥΜΝΑΣΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ **Λύκειο για λίγους - Κατάρτιση και μαθητεία για τους πολλούς**

«Νέο» Λύκειο, Γενικό, Τεχνολογικό, «αναγκαίες μεταρρυθμίσεις» «αναβάθμιση της παιδείας» και άλλα χαρακτηριστικά στερεότυπα της γλώσσας της εξουσίας - μιας γλώσσας «πινόκιο», που διαστρεβλώνει την πραγματικότητα και εξαπατά- συνθέτουν μια ακόμα «μεταρρύθμιση» στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αν κανείς κοιτάξει τα τελευταία τριάντα χρόνια τις διακηρύξεις των Υπουργών Παιδείας κάθε φορά που μιλούσαν για αλλαγή ή άλλαζαν το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα εκπλαγεί: Γιατί; Επειδή τα αποτελέσματα των νέων τρόπων πρόσβασης στα ΑΕΙ - ΤΕΙ ήταν εντελώς αντίθετα από τις υποσχέσεις τους, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, που να μπορεί κάποιος να υποστηρίξει με στοιχεία ότι, όποτε η πολιτεία μιλάει για αλλαγή των πανελλαδικών εξετάσεων, πρέπει να περιμένουμε τα αντίθετα ακριβώς από όσα υπόσχεται ότι θα πετύχει. Να το πούμε καθαρά: όλο και πιο έντονα και όλο και πιο έντεχνα προβάλλονται με διάφορες ταχυδακτυλουργίες στην ημερήσια διάταξη της εκπαιδευτικής πολιτικής παραδοσιακές πρακτικές ως πρωτότυπα και μαγικά ελιξίρια για την «ανανέωση» του σχολείου.

Στην πραγματικότητα το «νέο» λύκειο οικοδομείται με τα παλιά υλικά. Μετατρέπεται σε καθολικό εξεταστικό κέντρο και ο ήδη υποβαθμισμένος μορφωτικός του ρόλος απαξιώνεται πλήρως. Τα παιδιά μετατρέπονται σε κυνηγούς αποσπασματικών γνώσεων και βαθμών, σε «άλογα κούρσας» με επιπτώσεις για το μυαλό και την ψυχή τους. Ακόμη περισσότερα φροντιστήρια, ακόμη περισσότερα έξοδα για τη λαϊκή οικογένεια, που ήδη αιμορραγεί οικονομικά. Με πανελλαδικές εξετάσεις, ουσιαστικά, από την Α' Λυκείου σε 39 μαθήματα έως τη Γ' Λυκείου, με θέματα κατά 50% από τράπεζα θεμάτων με ακόμα αυστηρότερες προϋποθέσεις προαγωγής από τη μια τάξη στην άλλη. Έτσι δρομολογούν την πρόωρη έξοδο ενός τμήματος του μαθητικού πληθυσμού από την «κούρσα» του Λυκείου. Με αριστοτεχνικό τρόπο δημιουργούνται οι όροι που επιβάλλουν «αυτεπαγγέλτως» υψηλά ποσοστά απόρριψης και αποκλεισμού μαθητών.

Το μήνυμα είναι σαφές: δεν μπορούν τα πιο φτωχά παιδιά να έχουν φιλοδοξίες για σπουδές, γι' αυτό και έπεται η δραστική μείωση των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μεθοδεύεται βαθμιαία η έξωση χιλιάδων μαθητών, κυρίως από τις φτωχότερες τάξεις και στρώματα. Παράλληλα, ισχυροποιείται και εντείνεται η φροντιστηριακή αντίληψη ήδη από την Α' Λυκείου. Είναι φανερό ότι κέντρο βάρους στο νέο Τεχνικό Λύκειο αποτελεί η μαθητεία, δηλαδή, με βάση το λεγόμενο «δυναμικό σύστημα», η εκπαίδευση δεν γίνεται μόνο στο σχολείο αλλά και στο χώρο εργασίας, δηλαδή στις επιχειρήσεις, όπου δεν επιδιώκεται η τεχνολογική εκπαίδευση, αλλά η κατάρτιση. Ο σκοπός της επαγγελματικής κατάρτισης δεν είναι η ολόπλευρη γνώση μιας τέχνης, αλλά η εκπαίδευση πάνω σε μια συγκεκριμένη θέση εργασίας. Οι νέοι που εργάζονται αμείβονται στα πλαίσια της μαθητείας με μισθούς - φιλοδωρήματα -και αν-, ενώ παράλληλα εξασφαλίζεται η φθηνή εργασία και καταρτίζεται το αυριανό εργατικό δυναμικό - λάστιχο, που θα εναλλάσσεται από την απασχόληση στην ανεργία μέσα από τα προγράμματα «απασχόλησης» που παραχωρούν δωρεάν εργαζόμενους χωρίς δικαιώματα στους εργοδότες κάτω από τον τίτλο της μαθητείας και της πρακτικής άσκησης.

Την ίδια ώρα πριμοδοτείται το υπάρχον και το νέο σύστημα κατάρτισης (Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης, ΙΕΚ, ΚΕΚ κ.λπ.) με τη στρατολόγηση χιλιάδων μαθητών αποφοίτων Γυμνασίου. Για πρώτη φορά από τη Συνταγματική κατοχύρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, πριν 30 περίπου χρόνια, ωθούνται 15χρονοι μαθητές να εγκαταλείψουν τις σπουδές στο Γενικό ή Τεχνικό Λύκειο και να ενταχθούν στον αστερισμό της πρόωρης κατάρτισης, που εκτός των άλλων έχει και δίδακτρα, τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά ΙΕΚ. Και όσο κι αν ο Υπουργός Παιδείας εξαγγέλλει επιδότηση των διδασκτρων για όλους τους σπουδαστές των δημόσιων ΙΕΚ, από το Σεπτέμβριο του 2013 και έως το 2020, μέσω των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, είναι γνωστό ότι το πρόγραμμα της επιδότησης έχει ημερομηνία λήξης το 2015.

Στο νόμο για τη διά βίου εκπαίδευση αντιστοιχίζεται η τυπική με την μη τυπική και την άτυπη εκπαίδευση. Ανοίγει έτσι ο δρόμος να αποκτήσει κάποιος τα διάφορα πτυχία (επιπέδου 2 και 3 αρχικά) μέσα από άλλα και μονοπάτια πέρα από τη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Με λίγα λόγια, ωθούνται χιλιάδες νέοι στο κυνήγι σεμιναρίων ή πρακτικής εργασίας άνευ πληρωμής, προκειμένου να μαζέψουν πιστωτικές μονάδες, αντί να σπουδάσουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η κυρίαρχη πολιτική αποδομώντας το δημόσιο σχολείο προκρίνει ένα σχολείο επιλεκτικό και υποταγμένο στους νόμους της αγοράς, ώστε να διαμορφώνει ανθρώπους χωρίς γενική μόρφωση, πειθήνιους, απασχολήσιμους - υποτακτικούς πολίτες. Το τι πρέπει να γίνει δεν μπορούμε να το δούμε απομονωμένα από το τι παιδεία και τι κοινωνία θέλουμε. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να σταθούμε κριτικά απέναντι στο περιεχόμενο, τις μορφές και τις κατευθύνσεις των αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων και στις σχολικές πρακτικές (τι, πώς και γιατί μαθαίνουν οι μαθητές), που εντυπώνουν στους μαθητές μας από την πιο τρυφερή ηλικία αντιλήψεις, πεποιθήσεις και στάσεις για τη φύση και την κοινωνία απαραίτητες για την «παραγωγή» παθητικών, συντηρητικών προσωπικοτήτων.

Από τη πλευρά του κόσμου της εργασίας χρειάζεται να οργανωθεί ένα ευρύ μορφωτικό κίνημα παιδείας με μια εκπαιδευτική διακήρυξη για τα δικαιώματα και τις μορφωτικές ανάγκες της νέας γενιάς προβάλλοντας το στρατηγικό αίτημα «μόρφωση και δουλειά για όλους». Σήμερα περισσότερο από ποτέ άλλοτε έχουμε ανάγκη από ένα σχολείο που να αγκαλιάζει όλα τα παιδιά χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις, όπου πρωταρχική σημασία έχουν ο πνευματικός εξοπλισμός των μαθητών, η καλλιέργεια «ελεύθερων και δημοκρατικών πολιτών», έτσι ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν κριτικά την κοινωνία με την ενεργή συμμετοχή τους και παρέμβαση σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής δραστηριότητας.

3. ΤΟ ΝΕΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ: ΟΨΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το Λύκειο με τις αλλαγές του 1998 εμφανίζει συγκεντρωτική οργάνωση στη δομή και λειτουργία των αναλυτικών προγραμμάτων, της διδασκαλίας και της εξέτασης των μαθημάτων. Το εξετασιοκεντρικό σύστημα κυριαρχεί και φθάνει στον ανώτατο βαθμό (εξετάσεις σε 14 μαθήματα) με πρόσχημα την καθιέρωση της γενικής παιδείας. Τα μαθήματα διδάσκονται με έναν τρόπο συμπληρωματικό, συσσωρευτικό και φορμαλιστικό και καθόλου απελευθερωτικό. Ακυρώνεται η μορφωτική λειτουργία με τη συμμετοχή των μαθητών στις ενδοσχολικές, ουσιαστικές εξετάσεις, με αποτέλεσμα να μετατρέπεται το Λύκειο σε διεκπεραιωτικό μηχανισμό φροντιστηριακού τύπου. Σταδιακά αντιστρέφεται η σχέση μαθημάτων γενικής παιδείας και κατεύθυνσης όσον αφορά την εξεταστική διαδικασία για την εισαγωγή στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Μειώνονται τα μαθήματα γενικών εξετάσεων σε εννέα και αργότερα σε έξι (2001), χωρίς καμιά ουσιαστική διαφοροποίηση στη δομή. Τα γενικά χαρακτηριστικά της εξελικτικής πορείας του Λυκείου ήταν η διατήρηση των διακριτών μαθημάτων με τάση μείωσης αυτών της γενικής παιδείας και αύξηση των μαθημάτων των κατευθύνσεων, που διαδέχτηκαν τις δέσμες. Το Λύκειο παρέμεινε εξετασιοκεντρικό και αποδεσμεύτηκε σταδιακά από τον ενιαίο σχεδιασμό των μαθημάτων. Ένας από τους τρόπους ήταν η αλλαγή του σκοπού της μάθησης και της γνώσης που συνδέεται σταδιακά με τις δεξιότητες, τις τεχνικές και τις εφαρμογές. Στο βαθμό που παύει να είναι κυρίαρχο το ολοκληρωμένο μαθησιακό πρόγραμμα σε μια επιστήμη και κυριαρχεί η θεματικότητα και διαθεματικότητα, μεταβάλλονται ο τρόπος και η μέθοδος διδασκαλίας.

Συστήματα προσέγγισης γνώσεων και πληροφοριών είναι το project, η «ομαδοσυνεργατική» και η βιωματική διδασκαλία.

Το νέο σχολείο σύμφωνα με το νόμο 4186/2013 είναι επιλεκτικό ως προς το περιεχόμενο των μαθημάτων, τη διδασκαλία, τη σύνδεση με το σκοπό της μάθησης και της γνώσης και τις εφαρμογές στο επάγγελμα. Το νέο σχολείο κατευθύνεται προς τη συγκέντρωση των επιστημονικών αντικειμένων και τη μετατροπή τους σε θεματικές ενότητες και δεξιότητες. Αυτό θα πει ότι καταργείται η σύνδεση του μαθήματος με το συνολικό περιεχόμενο μιας επιστήμης και γίνεται επιλογή του υλικού που εξυπηρετεί τις εφαρμογές. Η διαφοροποίηση του προγράμματος σπουδών εντοπίζεται στην οργάνωση, τη δομή, τη λειτουργία, το περιεχόμενο και τη μέθοδο. Παράδειγμα τα φιλολογικά μαθήματα (Αρχαία, Νέα ελληνική Γλώσσα, Λογοτεχνία) μετατρέπονται σε ένα αντικείμενο, τη «Γλώσσα», με σκοπό να λειτουργεί μόνο ως κώδικας επικοινωνίας και όχι ως μία ενότητα ιστορικού-πολιτιστικού στοχασμού και προβληματισμού. Τα μαθήματα Οικονομία, Κοινωνιολογία και Πολιτική επιστήμη μετατρέπονται σε ένα αντικείμενο, την «Πολιτική Παιδεία», όπου κυριαρχεί ο κώδικας πολιτικής συμπεριφοράς και αγωγής. Έτσι συρρικνώνονται πολλά μαθήματα γενικής παιδείας, γιατί αφαιρείται το ουσιαστικό περιεχόμενο κάθε επιστήμης και διατηρούνται ο κώδικας, η γλώσσα επικοινωνίας και η αγωγή. Η τάση είναι να δημιουργηθεί μια γλώσσα επιλεκτικής δυνατότητας που θα χρησιμοποιείται η συμβολική διαδικασία αποκλειστικά. Ο προσανατολισμός αυτός οδηγεί σε ένα σχολείο όπου ο μαθητής θα παίρνει δεξιότητες, πληροφορίες και τεχνικές με στόχο την κατάρτιση, τη μαθητεία και τη σύνδεση με την αγορά.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι με άμεσα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται τρεις άξονες: Το project, η «ομαδοσυνεργατική» και η διαθεματικότητα- θεματικότητα.

1. Το project παρουσιάζεται ως μέθοδος διδασκαλίας, ενώ στην πραγματικότητα είναι σύστημα επιστημονικής έρευνας. Στο σχολείο συνδέεται με μια μορφή ηλεκτρονικής διδασκαλίας, διεκπεραίωσης και διαχείρισης της γνώσης και της πληροφορίας. Το project προωθεί σταδιακά την επικοινωνία με τη δεξιά και την αποσπασματική ηλεκτρονική γλώσσα. Το αποτέλεσμα είναι οι συμπληρωματικές και κατακερματισμένες γνώσεις.
2. Η «ομαδοσυνεργατική» διαδικασία, όπως εφαρμόζεται, είναι μια αυθαίρετη ομαδοποίηση μαθητών στην εκπαιδευτική πράξη, χωρίς κριτήρια επιτυχημένης-αποτελεσματικής διαδικασίας μάθησης και γνώσης. Εθίζει στην αλυσιδωτή εξάρτηση από τον κεντρικό μαθητή της ομάδας (πρώτο επίπεδο εξάρτησης-υποταγής). Μέσα από αυτή τη διαδικασία, ακυρώνεται η δυναμική της μαθητικής τάξης των 20 ατόμων και η πρωτοβουλία του μαθητή.
3. Η διαθεματικότητα προωθεί μια συγκόλληση γνώσεων και πληροφοριών από διαφορετικές περιοχές γνώσεων, χωρίς να υπάρχει μια ολοκληρωμένη σύνδεση των επιστημών στο αντικείμενο και τη μέθοδο (διεπιστημονικότητα). Καταλήγει σε αποσπασματικές προσεγγίσεις και αδυναμία συγκρότησης ενιαίας μεθοδολογίας καταργώντας την επιστημονική γνώση. Η διακρίσιμότητα των επιστημών και η διδασκαλία των μεθόδων εξασφαλίζουν μέχρι σήμερα ένα μίνιμουμ για τη μάθηση, το οποίο δεν είναι και αρκετό.

Τελικά, στο νέο Λύκειο εντάσσονται μαθήματα εξειδίκευσης σε πολύ μεγάλο ποσοστό (75%) και αυτό αποκαλύπτει εντελώς την πλήρη υπονόμηση της Γενικής Παιδείας, παρά τις δηλώσεις των αρμοδίων περί του αντιθέτου. Δηλωτικό στοιχείο της βούλησης και, πιο ορθά, της κυνικότητας των σχεδιαστών είναι η επιδίωξη να στραφούν οι μαθητές/μαθήτριες από το Γενικό Λύκειο προς το αντίστοιχο Τεχνολογικό όχι με βάση τους προσανατολισμούς τους και τα περιεχόμενα σπουδών των δύο τύπων λυκείου, αλλά με βάση τη δυσκολία ενός πυκνού εξεταστικού πλέγματος του Γενικού Λυκείου. Και αυτή η εξέλιξη επιχειρείται να επιβληθεί σε σκληρό αποδόμησης του Τεχνολογικού Λυκείου. Παράλληλα, δεν είναι τυχαίο ότι διατηρούν τη διαθεματικότητα αλλά όχι τη διεπιστημονικότητα στην προσέγγιση της γνώσης στη Λυκειακή βαθμίδα. Αποφεύγουν έτσι τόσο την εξέταση των συγκεκριμένων αξιωματικών πλαισίων της κάθε επιστήμης όσο και τις διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις.

Το πρόγραμμα σπουδών που διαμορφώθηκε με το νόμο 4186/2013 τείνει προς μια συρρίκνωση των μαθημάτων γενικής παιδείας. Τα μαθήματα ειδίκευσης και κατάρτισης θα διδασκούνται έτσι, ώστε να συνδεθούν ακόμα περισσότερο με ένα στείο, φορμαλιστικό, εξετασιοκεντρικό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι αυξάνονται οι ώρες των μαθημάτων προσανατολισμού με σκοπό να χρησιμοποιηθούν σε αυτά νέες μέθοδοι-συστήματα διδασκαλίας τα οποία δεν θα διαμορφώνονται με πρωτοβουλία του καθηγητή, αλλά ενός κεντρικού οργανισμού θεμάτων-προβλημάτων. Αυτός ο οργανισμός εκφράζεται μέσα από την τράπεζα θεμάτων, την οποία διαχειρίζεται. Το άμεσο αποτέλεσμα θα είναι η διαμόρφωση μιας μεθοδολογίας επιστημονικής επεξεργασίας του υλικού η οποία θα είναι ξένη προς τον καθηγητή. Επίσης, αυτή είναι μια κίνηση προς την περαιτέρω φροντιστηριοποίηση του σχολείου και την αναπαραγωγή απαντήσεων και λύσεων.

Τέσσερις πανελλαδικού τύπου εξετάσεις καλούνται να δώσουν οι μαθητές του Λυκείου στην προσπάθειά τους να εισαχθούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σύμφωνα με το νόμο του υπουργείου Παιδείας για το νέο Λύκειο και το νέο σύστημα εισαγωγής σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Οι τρεις πρώτες φορές, για να προαχθούν από τάξη σε τάξη και να πάρουν το απολυτήριο, και η τελευταία, η τελική, αφού θα έχουν πάρει το απολυτήριο Λυκείου- για να εισαχθούν σε ΑΕΙ. Το 50% των θεμάτων στις προαγωγικές Α' και Β' Λυκείου και στις απολυτήριες εξετάσεις Γ' Λυκείου για όλα τα μαθήματα θα προέρχεται από Τράπεζα Θεμάτων και το υπόλοιπο 50% από τον διδάσκοντα. Για τον υπολογισμό των μορίων εισαγωγής κάθε υποψηφίου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα μετρά και ο βαθμός και των τριών τάξεων. Ο βαθμός από τα προφορικά που θα έχει ο μαθητής σε κάθε μάθημα θα αναπροσαρμόζεται με βάση τον βαθμό που πήρε στο μάθημα στις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις. Τέλος, ο νόμος προβλέπει την ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εξετάσεων, που θα προσδιορίζει την εξεταστέα ύλη και θα επιλέγει βαθμολογητές.

Ειδικότερα, για το νέο Γενικό Λύκειο προβλέπονται τα ακόλουθα:

• Στην Α' Λυκείου θα διδάσκονται τα μαθήματα: Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία (9 ώρες), Μαθηματικά (5 ώρες), Φυσικές Επιστήμες (6 ώρες), Πολιτική Παιδεία (3 ώρες) και (από 2 ώρες) Θρησκευτικά, Ιστορία, Ξένη Γλώσσα, Φυσική Αγωγή και Ερευνητική Εργασία. Οι μαθητές επίσης θα έχουν ένα δίωρο μάθημα επιλογής (μεταξύ των Εφαρμογών στην Πληροφορική, Διαχείρισης φυσικών πόρων και του μαθήματος Έκφραση-Πολιτισμός/ Ευρωπαϊκός Πολιτισμός).

• Στην Β' Λυκείου 30 ώρες θα δίνονται στο κοινό πρόγραμμα μαθημάτων για όλους τους μαθητές. Οι υπόλοιπες 5 θα δίνονται στα μαθήματα προσανατολισμού: Αρχαία και Λατινικά για τις ανθρωπιστικές σπουδές, Μαθηματικά και Φυσική για τις θετικές επιστήμες.

• Στη Γ' Λυκείου από τις συνολικά 34 ώρες, 12 θα δίνονται στο κοινό πρόγραμμα μαθημάτων. Οι υπόλοιπες θα μοιράζονται ανάλογα τον προσανατολισμό κάθε μαθητή, καθώς θα υπάρχουν τρεις θεματικοί κύκλοι: Ανθρωπιστικών Σπουδών (με Αρχαία, Ιστορία, Λατινικά), Θετικών Σπουδών (με Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία) και Οικονομικών, Πολιτικών και Κοινωνικών Σπουδών (με Μαθηματικά, Οικονομία, Ιστορία και ένα εκ των Αρχών Φυσικών Επιστημών και Οργάνωσης και Λειτουργίας της Πολιτείας).

Η εξατομικευμένη πορεία, η διαφοροποιημένη εκπαίδευση, αποτελεί μια τάση που διασχίζει όλη την πρόταση για το νέο Λύκειο και θα εμφανίζεται τόσο μεταξύ σχολείων όσο και μέσα στο ίδιο σχολείο. Ήδη από τη Β' Λυκείου ο κοινός κορμός των μαθημάτων των δύο κατευθύνσεων μειώνεται αισθητά, ενώ στην Γ' Λυκείου (τρεις κατευθύνσεις) δεν ξεπερνά το ένα τρίτο. Με το δεδομένο της διαφορετικότητας των ερευνητικών εργασιών, ο κάθε μαθητής θα διαμορφώνει μια περισσότερο ατομική διαδρομή μάθησης, που ταυτόχρονα μπορεί να μην περιέχει βασικά αντικείμενα γενικής παιδείας. Για παράδειγμα, στο βαθμό που ο μαθητής δεν σκοπεύει να δώσει εισαγωγικές για την Ανώτατη Εκπαίδευση, άρα δεν θα πάρει κάποιο μάθημα εμβάθυνσης, θα επιλέγει μεταξύ ξένης γλώσσας, πολιτισμού, λογικής και θρησκείας. Με αυτό τον τρόπο, δεν επιτυγχάνεται κυρίως η καλλιέργεια ιδιαίτερων κλίσεων, αλλά διαφοροποιείται ο μαθητικός πληθυσμός. Είναι φανερό ότι τα παιδιά με το χαμηλότερο μορφωτικό και κοινωνικό κεφάλαιο, αντί να ενισχύονται με αντισταθμιστικά μέτρα, ώστε να παίρνουν την απαραίτητη γνώση μαζί με τα υπόλοιπα παιδιά, θα εγκλωβιστούν σε μια ζώνη πιο «εύκολων» μαθημάτων ή σχολείων με λιγότερες απαιτήσεις, αναπαράγοντας με τον πιο ακραίο τρόπο την ταξική λογική «το παιδί του εργάτη, εργάτης κι αυτός». Οι παραπάνω μαθησιακές διαδρομές απόκτησης προσόντων θα καταγράφονται στον ατομικό φάκελο προσόντων (portfolio) του κάθε μαθητή, που θα τον ακολουθεί εφ' όρου ζωής και θα αποτυπώνει όλες τις επιδόσεις του. Το ότι αυτή η κουλτούρα ξεκινά κι εμπεδώνεται από τα 15 χρόνια στη νέα γενιά αποδεικνύει πόσο προσχηματικές είναι οι διακηρύξεις της υπουργού περί παιδικότητας και χαμένης εφηβείας.

Το νήμα που διαπερνά τις νέες ρυθμίσεις στη μεταγυμνασιακή εκπαίδευση είναι η έμφαση στις εξεταστικές δοκιμασίες στο Γενικό Λύκειο, η ώθηση μεγαλύτερου αριθμού νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση - κατάρτιση, η μαθητεία στο Τεχνικό Λύκειο, η απλήρωτη εργασία μέσα από μορφές «πρακτικής άσκησης» και η εναλλαγή από την απασχόληση στην ανεργία μέσα από τα λεγόμενα προγράμματα απασχόλησης ορισμένου χρόνου, τα οποία ουσιαστικά και τυπικά προσφέρουν δωρεάν εργατικό δυναμικό στους εργοδότες.

Με τις πανελλαδικού χαρακτήρα εξετάσεις σε όλες τις τάξεις του Λυκείου επιδιώκεται να καλλιεργηθεί η αυταπάτη ότι στο σύνολό της η διαδικασία θα είναι απόλυτα αντικειμενική και αξιοκρατική, αποκρύπτοντας έντεχνα το γεγονός ότι, όσο «αντικειμενικό» κι αν είναι το διαδικαστικό μέρος, τα υπόλοιπα στοιχεία που «συναρμολογούν» τη λογική του, και διαμορφώνουν την κρίση για την επιλογή / πρόκριση - απόρριψη του μαθητικού πληθυσμού δεν μπορούν να «απογαλακτιστούν» από τις ανισωτικές λειτουργίες της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Αν θέλαμε να αποτυπώσουμε με «λέξεις - κλειδιά» τα χαρακτηριστικά του νέου Λυκείου, θα εστιάζαμε στις πανελλαδικού τύπου εξετάσεις σε όλες τις τάξεις του λυκείου, στις τεχνικές αξιολόγησης που σίγουρα θα προκύψουν και θα οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στο φορμαλισμό, στην θεοποίηση μιας μετρήσιμης επίδοσης-απόδοσης, στον προσανατολισμό σε αξίες ανταλλαγής (βαθμός, μόρια, σειρά προτεραιότητας) και, πάνω απ' όλα, στην υπερσυγκέντρωση των προτιμήσεων - επιλογών της πλειονότητας των μαθητών σε μια «χούφτα σχολές» που υπόσχονται επαγγελματική διέξοδο σ' ένα περιβάλλον εργασιακής ανασφάλειας. Την ίδια στιγμή, η «μαύρη σκιά» των μαζικών απορρίψεων στο Λύκειο θα «πρακτορεύει» πελατειακά τους επιχειρηματίες των φροντιστηρίων, οι οποίοι θα εκταμιεύουν το άγχος και την ανασφάλεια της οικογένειας, παρουσιάζοντας τις «υπηρεσίες» τους ως μοναδικό και ασφαλές στέγαστρο «προστασίας». Όσο το σχολείο μετατρέπεται σε μια ατελείωτη πρόβα τζενεράλε για τη εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, τόσο περισσότερο απαξιώνεται από τους μαθητές, οι οποίοι στρέφουν την προσοχή τους στα φροντιστηριακά μαθήματα, από τα οποία ευελπιστούν να εξοπλιστούν με τεχνικές αντιμετώπισης των εξεταστικών πρακτικών του σχολείου.

Παράλληλα, η κρυφή ενσωμάτωση του συστήματος επιλογής στην καρδιά της Λυκειακής Βαθμίδα με τις πανελλαδικού χαρακτήρα εξετάσεις από την Α' τάξη -που όλοι γνωρίζουν πόσο εύκολα μπορεί να απλώσουν την «σκιά τους» στην ημερήσια διάταξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας- μεταμφιέζεται σε «απελευθέρωση του λυκείου ως αυτόνομης μορφωτικής βαθμίδας», «απαλλαγή των μαθητών και των οικείων τους από το άγχος της αποτυχίας και της ανασφάλειας», «λύκειο που θα δίνει διέξοδο

στις δεξιότητες του μαθητή», «μείωση του διδακτικού χρόνου», «περικοπές στη διδακτέα ύλη και τις εξετάσεις». Ωστόσο, δεν υπάρχει καλύτερο έδαφος για να βαθύνει ακόμη περισσότερο τις ρίζες της η εκπαίδευση της ακριβοπληρωμένης αμάθειας, δεν υπάρχει καλύτερη λωρίδα ταχείας κυκλοφορίας για να τρέξουν ακόμη πιο γρήγορα οι εργολάβοι των εξετάσεων, από τα φροντιστήρια και τα ιδιαίτερα! Και βέβαια, γίνεται κατανοητό ότι τα αποτελέσματα στις πανελλαδικού τύπου εξετάσεις δε θα φωτογραφίζουν, δε θα αποτιμούν απλώς την απόδοση και την πρόοδο του μαθητή από τάξη σε τάξη, αλλά θα καθορίζουν (νωρίς νωρίς) ποιες σχολές θα «ανοίξουν» γι' αυτόν στο μέλλον και αν θα «ανοίξουν».

Η φυσιογνωμία, η κατεύθυνση και το αναλυτικό πρόγραμμα του νέου Λυκείου το κάνουν να μοιάζει με απομίμηση φροντιστηρίου, καθώς το «πατρών» του νέου του ρόλου είναι σχεδιασμένο στα μέτρα του «ανταγωνιστή» του. Στο νέο Λύκειο το «πνεύμα του φροντιστηρίου» δεν έχει απλά δημιουργήσει τις δικές του αποικίες στο σχολικό χώρο, αλλά έχει επικρατήσει ολοκληρωτικά, έχει επιβάλει τη λογική του στις διαδικασίες της σχολικής τάξης. Στο πεδίο αυτό είναι σίγουρο ότι ο εκπαιδευτικός θα οδηγηθεί γρήγορα στην απώλεια του παιδαγωγικού του ρόλου, του δασκάλου-εμπυχωτή, καθώς θα στρώνεται να μετεξελιχθεί σε μικρόψυχο ελεγκτή, ένα συμβολαιογράφο επιδόσεων, εξεταστή, επιτηρητή, διορθωτή, έναν κακοπληρωμένο τεχνικό χωρίς διάθεση και χαμόγελο. Οι εξετάσεις αυτές δεν έχουν σχέση με εξετάσεις που έχουν ενδοσχολικό χαρακτήρα και ο εκπαιδευτικός, σύμφωνα με τις ικανότητες των μαθητών: α) προσαρμόζει τη διδασκαλία του στο επίπεδο της τάξης και β) επιλέγει τη θεματολογία των εξετάσεων σύμφωνα με το επίπεδο της διδασκαλίας, αλλά και της ίδιας της τάξης, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του σχολείου, καθώς και την οικονομικοκοινωνική σύνθεση της περιοχής.

Συνακόλουθα, η μείωση του μαθητικού πληθυσμού των Γενικών Λυκείων συνδέεται με την προοπτική δραστικής μείωσης των εισακτέων στα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ. Το Υπουργείο Παιδείας «υφαίνει» μεθοδικά τρεις μεθοδεύσεις για να πετύχει το σκοπό του. Η πρώτη μεθόδευση αφορά στην παραπέρα συρρίκνωση της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τη συγχώνευση ή και το κλείσιμο και άλλων τμημάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η δεύτερη μεθόδευση αφορά στη μείωση του αριθμού των εισακτέων. Η τρίτη μεθόδευση αφορά στην επαναφορά μιας παραλλαγής της βάσης του 10 η οποία, με τους «κατάλληλους» ελιγμούς στο βαθμό δυσκολίας των θεμάτων, μπορεί να κόψει την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χιλιάδων υποψηφίων.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εάν κανείς παρακολουθήσει τα τελευταία χρόνια αφενός τις νομοθετικές παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας και αφετέρου τις Εκθέσεις του ΟΟΣΑ για την εκπαίδευση στη χώρα μας, θα διαπιστώσει ότι υπάρχει μια απόλυτη ταυτότητα. Στο πλαίσιο αυτό η μελέτη των νέων «οδηγίων» τού ΟΟΣΑ φανερώνει τις κατευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας για τη σχολική εκπαίδευση (βλ. «Προτάσεις για την εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα». Έκθεση ΟΟΣΑ, 2011).

Στην έκθεση του ΟΟΣΑ του 2011 επισημαίνεται, πρώτον, ότι είναι απαραίτητη «η σύνδεση μεταξύ της αξιολόγησης μαθητών, σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικών», αφού «η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας, του εκπαιδευτικού καθώς και τα τυποποιημένα τεστ για την αξιολόγηση των μαθητών σε εθνικό επίπεδο πρέπει να εξεταστούν μαζί» (σ. 62.).

Η δεύτερη επισήμανση τονίζει ότι «το Υπουργείο υστερεί ενός ολοκληρωμένου και πλήρους συστήματος αξιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, δεν υπάρχουν:

- ✓ τυποποιημένη εθνική αξιολόγηση που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη σύγκριση της επίδοσης μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, σχολικών μονάδων ή περιφερειών (σ. 57).
- ✓ σύνδεση μεταξύ της αξιολόγησης μαθητών, σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικών (σ. 71).

Τέλος, έρχεται η οδηγία, ως ένα είδος φαρμακευτικής αγωγής: Απαιτείται «μετατόπιση από το τρέχον σύστημα κατανομής πόρων σε εφάπαξ επιχορηγήσεις που κατανέμονται στις περιφέρειες βάσει της αρχής «τα χρήματα ακολουθούν το μαθητή», συμπεριλαμβανομένης της κατανομής του αριθμού θέσεων που προβλέπονται από τον προϋπολογισμό, ευελιξία στις περιφέρειες να κατανέμουν τους πόρους βάσει αποτελεσμάτων και λογοδοσία βάσει επίδοσης» (σ. 87).

Στο πλαίσιο αυτό: «Η Ελλάδα είναι μία από τις λίγες ευρωπαϊκές χώρες που δεν έχουν εξωτερική αξιολόγηση της μάθησης ή εξωτερική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων και της διδασκαλίας ή οποιοδήποτε άλλο ανάλογο μηχανισμό σύγκρισης για τη διασφάλιση ποιότητας (εκτός από τη συμμετοχή της στο πρόγραμμα PISA και τις εισαγωγικές εξετάσεις του πανεπιστημίου).

Δεν υπάρχουν αξιόπιστοι δείκτες για την παροχή πληροφοριών αναφορικά με την ποιότητα, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το σύστημα δεν μπορεί να βασίζεται σε ομοιογενή εργαλεία για τη μέτρηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και την πραγματική επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς δεν υπάρχει ούτε εξωτερική αξιολόγηση μάθησης, η οποία να βασίζεται σε τυποποιημένη αξιολόγηση σε

εθνικό επίπεδο, ούτε εξωτερική αξιολόγηση σχολικής μονάδας και διδασκαλίας. Οι μαθητές προάγονται από τη μία τάξη στην άλλη, όπως αξιολογούνται στα σχολεία από τους εκπαιδευτικούς, ενώ εξωτερικές εξετάσεις υφίστανται μόνο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» (σ. 57).

Με τίτλο: «Ευθυγραμμίζοντας τα εκπαιδευτικά επίπεδα με την αξιολόγηση των μαθητών» ο ΟΟΣΑ συνεχίζει πιο αναλυτικά: «Βασικό στοιχείο ενός συστήματος αξιολόγησης, το οποίο απουσιάζει σήμερα στην Ελλάδα, είναι ένα μέσο αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω αξιολόγησης μαθητή σε εθνικό επίπεδο. Η δημιουργία αποτελεσματικής αξιολόγησης μαθητή στο πλαίσιο της αξιολόγησης έρχεται αντιμέτωπη με προκλήσεις όπως η ευθυγράμμιση των εκπαιδευτικών επιπέδων με την αξιολόγηση των μαθητών, η εξισορρόπηση εξωτερικής αξιολόγησης, αξιολόγηση εκμάθησης από εκπαιδευτικούς και ενσωμάτωση διαμορφωτικής αξιολόγησης μαθητή». Αναγνωρίζοντας λοιπόν αυτές τις προκλήσεις ο ΟΟΣΑ προτείνει να σχεδιαστεί στην Ελλάδα «ένα εθνικό σύστημα αξιολόγησης μαθητή, κατάλληλο να χρησιμοποιηθεί σε πολλά επίπεδα: σε επίπεδο μαθητή, τάξης, σχολικής μονάδας, περιφέρειας και συστήματος» (σ. 62).

Είναι φανερό ότι στην ίδια «γραμμή» ετοιμάζεται να προχωρήσει και το Υπουργείο Παιδείας με το ν. 4142/2013, στον οποίο ορίζεται, ανάμεσα σε άλλα, η αξιολόγηση-κρίση των εκπαιδευτικών με βάση τις επιδόσεις των μαθητών τους. Στο νέο πλαίσιο, οι εκπαιδευτικοί «χρεώνονται» την επιτυχία ή αποτυχία των μαθητών τους και η διοίκηση του σχολείου «χρεώνεται» με τη σειρά της την επιτυχία και την αποτυχία όλων. Δεν είναι, βέβαια, τυχαίο ότι από την επίσημη αξιολόγηση ουσιαστικά «αγνοούνται» ή καταγράφονται τυπικά οι αμέτρητοι κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί παράγοντες που επηρεάζουν και συνδιαμορφώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία και το εκπαιδευτικό έργο. Κοινωνική προέλευση, οικογενειακή κατάσταση, συνθήκες διαβίωσης και κατοικίας, υλικοτεχνική υποδομή σχολείου, τύπος εξετάσεων, σχολικά βιβλία, εκπαιδευτικό κλίμα, παιδαγωγικές μέθοδοι, τα πάντα γίνονται καπνός. «Αγνοούνται» οι κοινωνικές και γεωγραφικές ανισότητες που διαμορφώνουν αντίξοες συνθήκες για την εκπαίδευση των μαθητών από τα ασθενέστερα οικονομικά και κοινωνικά στρώματα. Παραλείπονται όλοι εκείνοι οι παράγοντες που οδηγούν στον Καιάδα της εγκατάλειψης του σχολείου και του αναλφαριθμητισμού.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ (Α.Ε.Ε.)

Το νέο σύστημα αυτοαξιολόγησης, δηλαδή αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου της σχολικής μονάδας, αντικαθιστά το οργανωτικό και λειτουργικό σύστημα της εκπαιδευτικής πράξης-διδασκαλίας, το οποίο στηριζόταν στο διοικητικό, διδακτικό, επιστημονικό και αξιολογικό έργο του καθηγητή σε συνεργασία με τον μαθητή, που δεν ήταν, βέβαια, ικανοποιητικό, με ένα πιο αυταρχικό, καταναγκαστικό και εντελώς αυθαίρετο σύστημα, που παρουσιάζεται ως «δημοκρατικό», ενώ επιδιώκει τον ασφυκτικό έλεγχο καθηγητή και μαθητή. Προωθεί την καταγραφή και βαθμολόγηση των πράξεων, των δράσεων και των αποτελεσμάτων καθηγητών και μαθητών.

Το νέο σύστημα «αυτοαξιολόγησης» μετατρέπει το δάσκαλο σε έναν μετρητή ενοχών και αυτοενοχών για το έργο του. Η σχολική μονάδα καθίσταται συνυπεύθυνη για τη συρρίκνωση των οικονομικών κονδυλίων από την κυβέρνηση, ώστε να οδηγείται σε λύσεις αυτοχρηματοδότησης. Ο δάσκαλος αναγκάζεται να υλοποιεί την «κρατική» παιδαγωγική μέσα σε αυστηρά κανονιστικά πλαίσια και να αποδέχεται τις αντιπαιδαγωγικές και αντιεπιστημονικές διαδικασίες που μπορούμε να ονομάσουμε κρατικές παιδαγωγικές, χωρίς να έχει δικαίωμα άρνησης!

Το σύστημα αυτό της αυτοαξιολόγησης είναι πύλη εισόδου για την ατομική αξιολόγηση του καθηγητή. Αυτό συμβαίνει γιατί ο καθηγητής υποχρεώνεται μέσω των νόμων και των υπουργικών αποφάσεων να υλοποιήσει το πρόγραμμα με αποτέλεσμα να ακυρώνεται οποιαδήποτε μορφή παιδαγωγικής ελευθερίας ως προς το περιεχόμενο και τη μέθοδο διδασκαλίας. Ο καθηγητής ακολουθεί μια περιοριστική, φορμαλιστική και αναπαραγωγική διαδικασία και χάνεται στη λεπτομέρεια. Σε αυτό το σημείο επέρχεται ο εκφοβισμός με τη σύνδεση αξιολόγησης-βαθμού (βαθμολόγιο-μισθολόγιο). Η επιστημονική συνείδηση του εκπαιδευτικού ακυρώνεται και επικρατεί ο διδακτισμός και ο διοικητισμός. Το πραγματικό περιεχόμενο του επιστημονικού αντικειμένου και της διδασκαλίας του μαθήματος στο σχολείο είναι πολύ πιο πολύπλοκο και σύνθετο και δεν έχει καμιά σχέση με οποιαδήποτε μορφή εξωτερικής αξιολόγησης.

Ιδιαίτερο και επιπλέον πρόβλημα της αξιολόγησης αποτελεί και η προσπάθεια, που καταβάλλεται καιρό τώρα και επιδιώκεται διακαώς, ώστε η αξιολόγηση του Λυκείου και του εκπαιδευτικού έργου να λαμβάνει υπόψη και τις επιτυχίες των μαθητών κατά την είσοδό τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Είναι μια θέση βαθιά αντιδραστική και αντιδημοκρατική. Δεν πρόκειται για άρνηση των εκπαιδευτικών να αναλάβουν τις όποιες ευθύνες τους αναλογούν για την επιτυχία ή αποτυχία των μαθητών. Πρόκειται, αντίθετα, για προσπάθεια συγκάλυψης, από τη μεριά της Πολιτείας, από τη μια πλευρά των δικών της ευθυνών για την έλλειψη σε προσωπικό (διδακτικό και μη), την έλλειψη υποδομών και εργασιτηρίων, την υποχρηματοδότηση, και από την άλλη της κοινωνικής διαφοροποίησης ανάμεσα στα σχολεία, η οποία συνεχώς διογκώνεται.

Πολύχρονες και πολυάριθμες έρευνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, αλλά και οι επίσημες κρατικές στατιστικές, έχουν τεκμηριώσει με αδιάσειστα στοιχεία ότι στο «πατρών» της σχολικής επιτυχίας/αποτυχίας παρεμβαίνουν μια σειρά ενδοσχολικοί και εξωσχολικοί παράγοντες που δραστηριοποιούνται στο έδαφος των κοινωνικών ανισοτήτων. Η γνωστική αυτή κατάκτηση, που στοιχειοθετείται στο «δάσος» των πορισμάτων εκατοντάδων ερευνών, αίφνης τα τελευταία χρόνια «ξεχνιέται» όλο και πιο συχνά. «Πώς γίνεται», ρωτούν με επιτηδευμένη αφέλεια κάποιοι, «Λύκεια που εδρεύουν στις ίδιες περιοχές, όπου δεν υπάρχει ούτε διαφορά στην κοινωνική προέλευση ούτε στη δυνατότητα φοίτησης σε φροντιστήρια, να παρουσιάζουν τόσο τρομακτικές ανισότητες στην επίδοση των μαθητών τους;». Και συνεχίζουν: «Εφόσον», λένε, «υπάρχουν οι ίδιες δημόσιες χρηματοδοτήσεις, το ίδιο πρόγραμμα και οι ίδιες πάνω κάτω μέθοδοι, οι διαφορές οφείλονται στην έλλειψη αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, γεγονός που σηματοδοτεί την ανάγκη για άμεση και αντικειμενική αξιολόγηση όλων των σχολείων στην Ελλάδα». Όμως κρύβουν επιμελώς ότι 1) σε κάθε γεωγραφική περιοχή υπάρχει κοινωνική, οικονομική και μορφωτική διαφοροποίηση, 2) σε κάθε πόλη υπάρχουν σχολεία, ακόμη και στη μικροκλίμακα των γειτονιών, που «επιλέγουν» και «επιλέγονται» από παιδιά εύπορων και μορφωμένων οικογενειών.

Αγνοούν το Υπουργείο Παιδείας και οι «ειδικοί μας» τα πορίσματα των ερευνών της Γεωγραφίας του Αστικού χώρου (Θωμάς Μαλούτας κ.ά., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), που τεκμηριώνουν τη θέση ότι οι Δήμοι διακρίνονται από σημαντικό βαθμό εσωτερικής ανισοκατανομής; Για παράδειγμα, όσο κι αν φαίνεται παράξενο, η Κηφισιά, η Νέα Ερυθραία και η Γλυφάδα χαρακτηρίζονται από έντονη εσωτερική ανισοκατανομή των υψηλών, των μεσαίων και των εργατικών κατηγοριών. Πρόκειται για Δήμους όπου, βεβαίως, κυριαρχούν οι υψηλές και μεσαίες κατηγορίες, αλλά παράλληλα υπάρχει σημαντικό τμήμα εργατικών κατηγοριών.

Είναι φανερό ότι η αξιολόγηση περιλαμβάνει στις προδιαγραφές της την κυρίαρχη δομή, τον καταμερισμό εργασίας και τις παραγωγικές σχέσεις, την ταξική διαίρεση και την ιδεολογία. Στο ερώτημα «ποιος αξιολογεί» η απάντηση είναι ότι ο αξιολογητής είναι ο υπεύθυνος για τη τραγική κατάσταση του δημόσιου σχολείου και για τη φτωχοποίηση του εκπαιδευτικού. Τα αποκαϊδία αυτής της πολιτικής ζουν και αναπνέουν σήμερα χιλιάδες γονείς, μαθητές και εκπαιδευτικοί. Είναι δυνατόν να υπάρχει κάποιος που να πιστεύει στα αλήθεια ότι αυτή πολιτική, που έχει ρημάξει την εκπαίδευση, έχει αθώες και δημιουργικές σκέψεις για τους εκπαιδευτικούς;

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στόχοι των επιχειρούμενων αλλαγών είναι:

- 1) Η αποδόμηση του δημόσιου και δωρεάν σχολείου με την επιχειρούμενη ιδιωτικοποίηση της τεχνολογικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ) και την εισαγωγή της μεταγυμνασιακής εκπαίδευσης (ΣΕΚ –ΚΕΚ –ΙΕΚ) με τη μορφή της μαθητείας-κατάρτισης.
- 2) Ο μετασχηματισμός του Γενικού Λυκείου σε εξεταστικό κέντρο με σχεδόν αποκλειστική αποστολή την προετοιμασία των μαθητών για τις εξετάσεις εισαγωγής στα ΑΕΙ –ΤΕΙ ήδη από την Α' Λυκείου.
- 3) Η «αναγκαστική» μετακίνηση μαθητών από το Γενικό Λύκειο και τα ΕΠΑΛ προς την «άτυπη εκπαίδευση» (μαθητεία – κατάρτιση), λόγω της δυσκολίας του εξεταστικού συστήματος.
- 4) Η «εκβιαστική» μείωση του αριθμού εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τις καταργήσεις-συγχωνεύσεις τμημάτων Πανεπιστημίων-ΤΕΙ , η δημιουργία νέων ταξικών φραγμών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και η διαμόρφωση μιας νέας γενιάς χωρίς προσδοκίες.
- 5) Η εναρμόνιση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τις οδηγίες του ΟΟΣΑ και η διαμόρφωση της υποδομής για την αξιολόγηση και την κατηγοριοποίηση των σχολικών μονάδων μέσα από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων των εξετάσεων.
- 6) Η διπλή ταξικότητα και με τη λειτουργία των εξετάσεων και τη διάλυση του κράτους πρόνοιας και των κοινωνικών αγαθών, όπως είναι και η εκπαίδευση.
- 7) Η συρρίκνωση των μαθημάτων γενικής παιδείας και η αύξηση των μαθημάτων εξετασεοκεντρικής κατεύθυνσης.
- 8) Η ακύρωση του σχολείου της μάθησης, της μόρφωσης και της γνώσης.
- 9) Η ιδεολογική επιβολή της κυβερνητικής πολιτικής που έχει σχέση με την παιδαγωγική ελευθερία και τη δημιουργία ασφυκτικού κλοιού στους καθηγητές και τους μαθητές, την προώθηση της αυτοαξιολόγησης και της αξιολόγησης.

Σημείωση: Ο συνάδελφος Θ. Γεωργιάδης, μέλος της Ομάδας Εργασίας, διαφώνησε σε ένα σημείο και κατέθεσε την ακόλουθη παρατήρηση:

«Στο κείμενο αναφέρεται: «Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι με άμεσα αποτελέσματα χρησιμοποιούνται τρεις άξονες: Το project. Η «ομαδοσυνεργατική». Η διαθεματικότητα- θεματικότητα.» και αναλύονται στη συνέχεια.

1. Όσον αφορά την «ομαδοσυνεργατική»

- Η μέθοδος αυτή δεν εισάγεται «σήμερα», αλλά είναι μέθοδος παλιά.
- Ποτέ δεν τέθηκε (ακόμα και σήμερα) ως κύρια ή βασική ή μοναδική μορφή διδασκαλίας. Πάντα προτεινόταν (και από τους σχολικούς συμβούλους) ως μία από τις μεθόδους διδασκαλίας και μάλιστα κατά περίπτωση και όχι γενικευμένη.
- Μια εναλλακτική μορφή διδασκαλίας δεν πρέπει να μας τρομάζει.
- Ακόμα και οι πιο ένθερμοι θιασώτες και υποστηρικτές της «ομαδοσυνεργατικής» διαπιστώνουν ότι: «*Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία δεν αποτελεί πανάκεια καθώς είναι μια εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας που συμπληρώνει τις ήδη υπάρχουσες και δεν τις αντικαθιστά.*»

Επίσης θέτουν αρκετές προϋποθέσεις για την επιτυχία της μεθόδου αυτής, ενώ τονίζουν ότι εξαιρετικά ιδιαίτερος είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' όλη τη διαδικασία, στην οποία πρέπει να συμμετέχει ακόμα και μετωπικά.

Συνεπώς πιστεύω ότι είναι λάθος η παραπάνω (αρχική) αναφορά του κειμένου στο θέμα αυτό.

2. Όσον αφορά το "project"

Αναφέρεται στο κείμενο: «*Το project προωθεί σταδιακά την επικοινωνία με τη δεξιότητα και την αποσπασματική ηλεκτρονική γλώσσα. Το αποτέλεσμα είναι οι συμπληρωματικές και κατακερματισμένες γνώσεις.*»

- Το μάθημα έχει πράγματι εισαχθεί εδώ και 3 χρόνια.
- Δεν έχει γίνει καμιά ουσιαστική επιμόρφωση στο αντικείμενο αυτό παρά διημερίδες αποσπασματικές και όχι στο σύνολο των εμπλεκόμενων καθηγητών. Η ενημέρωση λειτουργεί με την λογική του «ντόμινο» (ο ένας ενημερώνει τον άλλο).
- Οι απαιτήσεις του μαθήματος και οι διαδικασίες που πρέπει να τηρηθούν (σύμφωνα και με τους υποστηρικτές του) είναι τέτοιες, ώστε αυτά που αναφέρουμε παραπάνω για το "project" θα μας εξέθεταν ανεπανόρθωτα.

Δεν πρέπει να μας φοβίζει ένα νέο μάθημα, αλλά θα πρέπει να το αναλύουμε και να το εξετάζουμε τόσο θεωρητικά όσο και στην εφαρμογή του.

Με βάση τα παραπάνω πιστεύω ότι η παράγραφος αυτή πρέπει να φύγει.